

MARJA MÄENSIVU – MIRJA TARNANEN – TANJA VEHKAKOSKI

Kasvatustieteen päivät 2021: Oppiva ja hyvinvoiva yksilö ja yhteisö

Vuoden 2021 Kasvatustieteen päivät toteutettiin 25.–26.11.2021 etäkonferenssina Jyväskylän yliopiston ja Suomen kasvatustieteellisen seuran järjestäminä teemalla Oppiva ja hyvinvoiva yksilö ja yhteisö. Teema sivusi myös kasvatustieteellisen seuran vuoden 2021 teemaa, joka oli Hyvinvointi ja saavutettavuus kasvatuksessa ja koulutuksessa. Päivien teemaa voidaan pitää ajankohtaisena, koska megatrendit, kuten ilmastonmuutos ja digitalisaatio, ovat haastaneet oppimiseen ja hyvinvointiin liittyviä käsityksiämme ja toimintatapojamme tällä vuosituhannella. Erityisesti COVID-19 on osoittanut koko maailmalle konkreettisesti, kipeästi ja yllättäen, miten haavoittuvia yhteiskunnat ovat ja miten nopeasti muutoksiin pitäisi pystyä reagoimaan siten, että turvataan kansalaisten hyvinvointi ja mahdollistetaan oppimisen tukeminen poikkeuksellissakin olosuhteissa. Kasvatustieteen päivien 2021 järjestäjät kutsuivatkin osallistujia pohtimaan, mitä hyvinvoinnilla ja oppimisella ymmärretään eri ikäkausina ja erilaisissa olosuhteissa. Miten yksilöiden ja yhteisöjen oppimista ja hyvinvointia voidaan ja pitäisi tukea? Millainen rooli yhteiskunnalla on yksilöiden hyvinvoinnin kokemisessa, ja milloin yhteisö ja yhteiskunta voidaan määrittää hyvinvoiviksi? Mitä hyvinvointi tarkoittaa maapallon kantokyvyn rajoissa?

Kasvatustieteen päivien ohjelma alkoi perinteiseen tapaan kaikki osallistujat yhteen

kokoavilla avajaisilla. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunnan dekaani, professori Anna-Maija Poikkeus sekä konferenssitoimikunnan puheenjohtaja, professori Maarit Alasutari nostivat esiin avajaispuheenvuorossaan hyvinvoinnin käsitteen laaja-alaisuuden ja siihen liittyvien teoreettisten tulokulmien moninaisuuden. Oman tervehdyksensä avajaisiin toi Jyväskylän yliopiston vararehtori, varhaiskasvatustieteen professori Marja-Leena Laakso, joka korosti kestävyden ja vastuullisuuden teemojen tärkeyttä tutkimuksessa sekä kertoi ilahtuneensa näiden teemojen näkymisestä useissa päivien teemaryhmissä. Päivien pääpuhujina toimivat professori Fay McCallum Adelaiden yliopistosta Australiasta, akatemiaprofessori Katariina Salmela-Aro Helsingin yliopistosta ja professori emeritus Jouni Välijärvi Jyväskylän yliopistosta.

Professori McCallum tarkasteli pääluennossaan kansainväliseen aineistoon perustuen opettajien hyvinvointia pandemian aikana ja kuvasi, miten opettajat ovat olleet läpi historian etulinjassa kriisien keskellä ja yrittäneet vastuiden ristipaineessa pysyä rauhallisina ja luoda vakautta. McCallum osoittikin, että oppimisen ja hyvinvoinnin yhteys näyttäytyy yhä merkityksellisempänä kompleksisessa nykymaailmassa: Opettajat eivät ainoastaan opeta hyvinvointia, vaan oppiminen itsessään on myös hyvinvointia. Hän korosti, miten juuri

opettajat ovat tärkein koulun sisäinen vaikuttava tekijä oppilaiden oppimistuloksiin ja hyvinvointiin, joten hyvinvoivalla opettajalla on iso merkitys oppilaiden kokonaisvaltaiselle eli akateemiselle, kognitiiviselle, fyysiselle, henkille ja sosio-emotionaaliselle hyvinvoinnille.

Pandemian lisäksi opettajien hyvinvointia haastavat McCallumin mukaan erilaiset tutkimuksissa toistuvat klassiset tekijät, kuten työn muuttuvat vaatimukset ja tiukat aikaraamit, teknologisen kehityksen asettamat vaateet, työn laatuun liittyvät odotukset sekä henkilökohtaisen ja ammatillisen ahdistuksen tunteet. Lääkkeenä hyvinvoinnin haasteisiin McCallum piti yhteisöön kuulumisen kokemusta sekä yksilöiden ja yhteisöjen resilienssiä. McCallum myös tähdensi sitä, miten opettajat voivat kriisin aikana luoda osaltaan toivoa ja optimismia oppijoiden keskuudessa sekä sitä, miten kestävä tulevaisuuden rakentamisessa tarvitaan hyvinvoinnin, yhteiskunnallisten järjestelmien ja tulevaisuuden lukutaitoa.

Akatemiaprofessori Katariina Salmela-Aron hyvinvointia käsittelevä päälluento perustui useaan eri aineistoon, joissa käsiteltiin pandemian vaikutusten heijastumista niin opettajien, opiskelijoiden kuin oppilaidenkin hyvinvointiin. Salmela-Aro toi esiin huolestuttavan havainnon siitä, miten oppijoiden koulu-uupumus on lisääntynyt voimakkaasti perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa pandemian aikana. Lisäksi toisin kuin aikaisemmin, erityisesti vasta opintonsa aloittaneet yliopisto-opiskelijat ovat olleet tutkimuksen mukaan kuormittuneita. McCallumin tavoin myös Salmela-Aro tähdensi sitä, miten koulujen sulkemisella ja etäopetukseen siirtymisellä voi olla merkittävät seuraukset: Esimerkiksi lukiolaisten optimaalisten oppimisen hetkien määrä luonnontieteissä romahti keväällä 2020 heidän opiskellessaan etäopetuksessa.

Oppijoiden kokemukset ovat kuitenkin yksilöllisiä, eikä pandemia ole vaikuttanut kaikkien kouluhyvinvointiin samalla tavalla, vaan osalla oppijoista hyvinvointi jopa lisääntyi

kriisin aikana. Salmela-Aro korostikin, miten hyvinvointia voi lisätä innostava ja inspiroiva kouluympäristö, joka tunnistaa ihmisten psykologiset perustarpeet ja niiden täyttymisen merkityksen. Tällainen yhteisö voimaannuttaa jäseniään ja edistää heidän autonomiaansa, vahvistaa heidän kompetenssiaan, lisää heidän yhteenkuuluvuuden tunnettaan sekä kasvattaa heidän merkityksellisyyden kokemustaan.

Professori emeritus Jouni Välijärvi piti oppivelvollisuus 100 vuotta -juhluennon. Hän taustoitti luentonsa aluksi oppivelvollisuuden syntyä 1600-luvun uskonpuhdistuksen ja Gezeliuksen kansanopetuksen sekä 1800-luvun piirijako- ja kansakouluasetuksen merkitystä kuvaamalla. Suomalaisen oppivelvollisuuden aikamatka kulki 1900-luvun alkupuoliskolta perusopetuksen synnyn kautta tähän päivään ja syksyllä 2021 voimaan astuneeseen oppivelvollisuuden laajentamiseen. Välijärvi korosti meidän olevan edelleen samojen peruskysymysten äärellä sen suhteen, mitkä ovat sivistyksen ja oppimisen edistämisen parhaita keinoja. Alueellinen erilaistuminen ja oppimistulosten heikentyminen ovat huolestuttava ilmiö. Välijärvi pohtikin, pitäisikö koulutustakuusta siirtyä osaamistakuuseen ja mahdollisuuksien tasa-arvosta tulosten tasa-arvoon jokaiselle lapselle sopivan koulun luomiseksi.

Kasvatustieteen päivät järjestettiin nyt toista kertaa etäkonferenssina yli 550 osallistujan sekä paneutuneen avustaja- ja järjestäjäjoukon voimin. Konferenssin järjestäminen etänä muuttaa väistämättä tapahtuman luonnetta, mutta päivien kova ydin eli tieteelliset esitykset ja niiden ympärillä käytävä keskustelu pysyvät samoina toteutustavasta riippumatta. Päivien aikana kuultiin reilut 320 esitystä 35 teemaryhmässä. Lisäksi päivillä järjestettiin 10 symposiumia ja yksi työpaja, joten ohjelmasta muodostui tarjonnaltaan monipuolinen.

Vaikka vuoden 2021 kasvatustieteen päivien teemana olikin hyvinvointi ja oppiminen, päiville ei ole koskaan asetettu tiukkoja profiloitumisvaateita, vaan päivät avaavat

laajan ikkunan meneillään olevaan kasvatustieteelliseen tutkimukseen ja sen painopisteisiin. Esimerkiksi Kasvatuspsykologia ja oppimistutkimus -teemaryhmällä oli päivillä yhdeksän rinnakkaisryhmää. Samoin kasvatustieteellinen ja yhteiskuntatieteellinen lähestymistapa oli esillä useassa eri, spesifimmin nimetyistä teemaryhmässä, kuten Kasvatuksen kontrollit ja perversiot, Demokratian ja kasvatuksen suhde uusin silmin sekä Koulu ja alueellinen eriarvoisuus. Lisäksi päivillä oli tutkimusmenetelmällisesti painottuneita sessioita, kuten Narratiiviset ja postkvalitatiiviset lähestymistavat sekä pedagogisesti ja didaktisesti suuntautuneita sessioita, kuten Luonto- ja seikkailukasvatus – yhdessä hyvinvointia ja kestäväää kasvua oppimassa. Uutena SIG-ryhmänä päivillä esittäytyi Varhaiskasvatuksen ja varhaiserityiskasvatuksen teemaryhmä.

Kasvatustieteen päivillä jaettiin kolme palkintoa. Suomen kasvatustieteellisen seuran palkinto parhaalle kasvatustieteelliselle väitöskirjalle 2021 myönnettiin Helsingin yliopistossa väitelleelle Jenni Helakorvelle tutkimuksesta *Innocence, privilege and responsibility: Power relations in policies and practices on Roma, Travellers and basic education in*

three Nordic countries. Parhaana kasvatustieteellisenä pro gradu -tutkielmana puolestaan palkittiin Maija Mustosen Työhäpeä työelämän tunnekokemuksena -tutkielma Itä-Suomen yliopistosta. Lisäksi tilaisuudessa jaettiin Kasvatus-lehden vuoden 2020 tiedeartikkelipalkinto, jonka saivat Piia Seppänen, Sonia Lempinen, Nina Nivanaho, Iida Kiesi ja Martin Thrupp artikkelistaan *Edu-bisnes peruskouluksa: Kohti "eduekosysteemiä"*. Palkintojen saajat pitivät päivien avajaisissa kiitospuheen ja esittelivät siinä lyhyesti tutkimustaan.

Kasvatustieteen päivät päättyivät Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan dekaani, professori Kati Mäkitalon videotervehdykseen, jossa hän toivotti osallistujat tervetulleiksi vuoden 2022 Kasvatustieteen päiville. Ne järjestetään Oulussa 24.–25.11., ja niiden teemana on Moniäänisyys kasvatuksen muuttuvassa maailmassa. Mäkitalo kehysti päivien teemaa tuomalla esiin digitalisaation ja globalisaation vaikutuksia niin ihmisten jokapäiväiseen arkeen kuin kasvatukseen ja oppimiseen. Tulevien kasvatustieteen päivien teema resonoi hyvin myös Suomen kasvatustieteellisen seuran vuoden 2022 teemaan Kasvatustieteellinen tutkimus muutosvoimana.